

Berggravs Nordmarkstur 1940

Av cand. oecon. Leif Sundt

Den noe uvanlige ekspedisjon som avdøde biskop Eivind Berggrav foretok i Nordmarka i aprildagene i 1940, kom så vidt jeg vet istand etter forutgående konferanse med representanter for den tyske overkommando — hvis jeg ikke tar feil — med general Engelbrechts vidende og godkjennelse.

Jeg har videre forstått at biskoppen etter sin tilbakkomst til Oslo utarbeidet en rapport om resultatet av turen, og at denne rapport ble overlevert til de samme myndigheter som hadde gitt ham tillatelse til å gjennomføre den «redningsaksjon» han etter eget initiativ hadde påtatt seg.

På det daværende tidspunkt stod general Engelbrecht med sin divisjon i Oslo. Han var selv sagt høyst interessert i om det kunne komme flankestøt fra norske tropper i Nordmarken mot fremrykningsveiene nordover. Nu er spørsmålet: Har generalen utnyttet biskopens ferd gjennom Nordmarken som en flankeroppløsning? Biskoppen ga rapport til general Engelbrecht om at han ikke hadde sett tropper i Nordmarken. Han skriver på side 32 i «Da kampen kom»: «Jeg hadde tenkt meg en stående rapport og så adjø. Men nei, han vilde prate.

Han var ikke det spor engstelig da jeg sa at vår reise — slik som jeg hadde forutsett muligheten av — ikke hadde gitt noe positivt resultat» .....

En tidligere norsk generalstabsoffiser, som nu bor i Argentina, uttalte i sin tid

Generalløytnant Engelbrecht.

under en samtale hvor man kom inn på biskop Berggravs Nordmarkstur i 1940, at «hvis Berggrav hadde vært tysker ville de opplysninger han den gang lot sine oppdragsgivere få kjennskap til, ha gjort ham fortjent til å få Jernkorset!»

Vedkommende offiser var en velinformert og meget sindig mann, hvis ord det ikke var noen grunn til å tvile på.

Forholder det seg allikevel slik at ovennevnte påstander beror på en historisk legende? Jeg retter spørsmålet til herr Jens Chr. Gundersen, samt til herr o.s.s. Sverre Hartmann, som i sin bok «Spillet om Norge» og gjennom sine foredrag og avisartikler har vist seg å være meget godt underrettet om forholdene i Norge under denne hektiske periode.

Noe særlig behov for å foreta en Røde Kors aksjon i Nordmarka forelå det neppe på det daværende tidspunkt.

Jeg foretok selv en skitur gjennom Nordmarka i de dagene, og de unge menn jeg møtte på denne turen, hadde ikke behov for assistanse av noensomhelst art.

De personer jeg traff, var for det meste unge og spreke karer som hadde «plenty» med mat og reiseklær i ryggsekkene. Litt trangt om plassen, var det riktignok på enkelte av kjente utfartssteder i «Marka», som Løvliseter, Storflåtan, Vestenden, o.s.v., hvor der så vidt jeg kunne se foregikk en ganske livlig militær aktivitet, men jeg så ihvert fall ingen som led noen nød.

Selv forlot jeg Oslo med ski og fullt påskeutstyr ca. kl. 12 11. april, og havnet på Gran på Hadeland sent om kvelden samme dag.

Mitt følge på denne minneverdige turen, var daværen-

de byråsjef, forhenværende major Thomas Brock, som senere falt ved Segalstad Bru i V. Gausdal, og avdøde h.r. advokat, daværende kaptein Lorentz Brinck, senere leder for Milorg i Oslo området.

Mine to turkamerater som begge hadde sine private militære effekter med seg i ryggsekken, ville sikkert blitt temmelig forbauset om vi på denne turen hadde støtt på biskop Berggrav og eventuelt var blitt anmodet av ham om å vende tilbake til Oslo.

En kan sikkert også gå ut fra at flesteparten av de unge menn, som den gang befant seg på «påsketur» i Nordmarka, hadde planer om enten å slutte seg til de norske avdelinger som man visste var under oppsetning i distriktene nordenfor, eller å delta i de kamper som på dette tidspunkt foregikk i Haugsbygd, ved Stryken, o.s.v. — altså i skogområdets utkanter.

Hvis man bærer sine våpen åpent og ved et armbind eller på annen synlig måte gir til kjenne at man hører til de vepnede styrker, har man ifølge Haagerkonvensjonens Landkrigsreglement, under ekstraordinære forhold lov til å delta i krigshandlinger, selv om soldatene på grunn av forholdene ikke bærer full uniform.

Natten til 14. april ble der foretatt en sabotasjeaksjon mot Lysakerbroen utenfor Oslo, altså på en viktig hovedvei som tyskerne bl. a. brukte til å føre sine tropper fra Fornebu til Oslo. Dagen etter, den 15. april, ble der over hele Oslo-området slått opp plakater fra de tyske militærmyndigheter med strenge advarsler til befolkningen om ikke å begå sabotasje handlinger. Som bekjent hadde hovedstaden overgitt seg 9. april, og Oslo var således under okkupasjons myndighet. Etter dette foretatte sabotasjeforsøk 14. april, sørget marineattasje Schreiber ved den tyske legasjon, for at en deputasjon på fire-fem fremtredende representanter for Oslobefolkningen fikk foretrede for den tyske generalstabssjef, oberst Buschenhagen, som orienterte dem om stillingen og om den farlige situasjon som ville oppstå hvis lignende sabotasje handlinger gjentok seg.

Resultatet av denne konferanse ble et alvorlig og meget inntrengende opprop til Oslos befolkning om å avholde seg fra enhver sabotasje handling i fremtiden. Oppropet — som ble offentliggjort i alle Osloavisene 15.

Skankes siste dager

(Forts. fra s. 1)

«Hva mener Du om den kjempekikkerten amerikanerne bygger opp på vestkysten sin ensteds. Er det ikke Palomarkikkerten uhyret kalles. Tror Du den vil bringe epokegjørende resultater?»

«Selvfølgelig», sa Skancke. «Men jeg tror det er ett resultat amerikanerne håper på, men som ikke er omtalt i meddelelsen fra Amerika. Og det er at de håper ved hjelp av denne kikkerten å kunne se seg selv i ryggen».

«I ryggen?»

«Ja. Du vet det nu er bevist at lyset ikke går rett, men bøyes på grunn av tiltrekningen fra de forskjellige himmellegemer. Man kan altså tenke seg at vi befinner oss inne i en kule hvor lyset stadig bøyes slik at det går rundt langs hulrummets innervegger. Det skulde altså være mulighet for at vi med en god kikkert vil kunne se oss selv i ryggen».

*

Vi satte overordentlig stor

april — henviste bl. a. til bestemmelsene i Haagerkonvensjonen (Krigens lov), og var undertegnet av en lang rekke fremstående personer i Oslo og nærmeste omegn.

Såvidt jeg vet forlot biskop Berggrav Oslo 15. april, og det er naturligvis mulig at det var innholdet i det nevnte opprop som har gitt Berggrav foranledningen til å foreta sin berømte tur gjennom Nordmarka med de tyske myndigheters approbasjon.

I så fall må biskoppen formodentlig ha misforstått reglene i Haagerkonvensjonen, som ikke forbyr en spontan reisning av befolkningen i et område som ennå ikke er okkupert, og hans anmodning til norske skiløpere i Nordmarka om å vende tilbake til Oslo, var følgelig til skade for norske militære interesser, noe som bl. a. professor, dr. jur. Jon Skeie i sin tid har påvist i en juridisk betenkning.

At man på norsk militært hold den gang tok alle forsiktighetsregler for å hindre at tyskerne skulle få kjennskap til de norske troppers oppholdssteder og/eller deres antall, fremgår bl. a. av den omstendighet at jeg selv ikke fikk tillatelse til å gå tilbake gjennom Nordmarka til de besatte områder i syd, før jeg var blitt forhørt og utstyrt med en særskilt passerseddel. Denne ble utstedt av en høyere norsk offiser som på dette tidspunkt (14/4) hadde sin kommandoplass på Roa.

Krokkleiva i Hole.

LEIF SUNDT.

pris på å høre Skanckes mening om storpolitikken og særlig da hva han mente om forholdet øst-vest, Berlin-krisen og utviklingen i Tyskland i det hele tatt. Og her var Skanckes mening klar og rammende:

«Innførelsen av vestmarken er et forsøk fra Vestmaktens side på å få et økonomisk tak på Tyskland og gi Sovjetpolitikken en knekk. Det er bare det at planen ikke vil lykkes».

Om forholdet i det store og hele mente Skancke at en forsoning mellom Øst og Vest var utelukket. Krisen vilde ende med at en av partene måtte gi seg. Men denne parten vilde ikke bli Sovjet.

«Sovjet har de beste kort på hånden», sa han. «Sovjet er enig og sterkt, mens Vestmaktene står uenige og splittede. Og derfor ser vi idag den merkverdighet, at det er tyskerne som mere enn noen annen hindrer Sovjet i å besette Europa. Den makt som har tyskerne med seg vil seire, og derfor kjemper både Øst og Vest om tyskernes gunst og er livende redde for å støte dem fra seg. For da går de over til motparten».

«Hvem tror Du tyskerne kommer til å følge?»

«De går sannsynligvis med Sovjet hvis betingelsene er antagelige. Det var jo Bismarcks politikk at Tyskland alltid måtte sikre seg Russlands vennskap, og det var Tysklands ulykke at det brøt med denne politikk. For dermed kom det ut i de to verdenskriger. Men forhåpentlig har dette lært tyskerne noe, så de ikke er like dumme nå som før.

Det er en selvfølge at Sovjet vil søke å sikre seg Tysklands vennskap, da dette vil bety en kolossal fordel. Ikke bare fordi disse to land utfyller hverandre økonomisk. Men også fordi Sovjet med et vennlig Tyskland i ryggen vil kunne ofre seg for de store oppgaver som venter det i Asien. Der vil Sovjet konsentrere sine hovedkrefter. Og det kan det gjøre om Tyskland er dets venn og

Forts. side 8

Oslo Stigefabrikk

Inneh. ALF T. LUNDE,

Mosseveien 8, Oslo

Telef. 63 23 17, priv. 67 07 79

Skyvestiger oljet m/ caddimerte beslag. Takstiger av jern, malertrapper og helbare loftstrapper.

I Nordmarka.

FOLK OG LAND

BAVHENGIG UTGAVIS

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig
ALEXANDER LANGE

Seierherrenes justis

Det er noe ganske alvorlig iveien med den verden vi lever i siden 1945. Det skulde ikke være vanskelig å oppdage selv for den mest tungnemme.

Og når vi sier at det er noe alvorlig iveien med verden, så tenker vi ikke engang på det helt åpenbare med krig og uro og vold og undertrykkelse, alt dette som det hellige alminnelige hykleri etter eget sigende førte siste verdenskrig for å gjøre ende på. Sett på bakgrunn av den atomladede mare som hviler over verden idag, må de forhold de angelsaksiske land startet sin krig for å bedre på, fortone seg som den rene idyllen.

Nei, vi tenker på den kreftskade den alminnelige rettsbevissthet har fått rundt omkring i Europa, og ikke minst i vårt eget land.

Det er grei skuring dette at seierherren — fortrinsvis da i de mere barbariske tidsaldre — tok sin blodige hevn over de overvundne. Men en Djengis Khan slo seg ikke på sitt bryst og fortalte alt folket at det han presterte av vold og overgrep var den sanne humanisme, det ekte demokrati, og den absolutte rett. Han lot vold være vold og overgrep være overgrep uten forskjønner. Han slo ihjel sine overvundne motstandere fordi de var hans motstandere og søkte ikke å besmykke sine gjerninger med påstander om at disse motstandere også var menneskehetens fiender, landssvikere eller hva det nå er for slags begreper det hykleriske nydemokrati opererer med.

Kort før jul var professor Frede Castberg beordret frem i kringkastingen her i Norge for å yde et bidrag til hjelp for det vaklende «retts»oppgjøret. En merket tydelig hans uvilje mot denne ubehagelige oppgave. Han dekket seg stadig bak den ufeilbarlige høyesterett, som ikke rettere enn vi kan se, består av høyst feilende og mangelfulle personer både på den ene og den annen måte, og dertil innsatt etterhvert av det styrende parti for å avsi dommer til beste for «staten» og dens Arbeiderparti.

Men den oppmerksomme lytter festet seg også ved de utvilsomme reservasjoner professor Castberg tok på forskjellige områder, som hittil har vært betraktet som «retts»oppgjørets støttepillarer. Vi tenker på for eksempel Elverumsfullmakten, det solidariske ansvar o. l. Og så får man da heller sluke slike uhyrligheter som at folkeretten ingen betydning har for forholdet mellom en stat og dens borgere, den gjelder bare mellom stater! Eller dette at den norske kapitulasjonsavtale var en ren militær foranstaltning som ikke hadde noe med krigstilstanden å gjøre!

Når vi imidlertid spesielt nevner professor Castbergs kringkastingsforedrag her, så er det fordi han også forsøkte å undskylde «retts»oppgjørets urett med at etter en krig er det seierherrenes justis som rår. Hadde den annen part seiret, så foredragsholderen, så vilde det de dømte «landssvikere» gjorde vært en fortjenstfull handling.

Dette er som vi sa innledningsvis vel og bra. Det er Djengis Khans form for seirherrerett, men det har intet med sivilisert rett å gjøre, det har intet med moderne folkerett å gjøre, og det har naturligvis intet med det gamle aristokratiske demokrati å gjøre, det som dagens styrende — de vi kaller nydemokrater — har voldtatt.

Den kanadiske avis Vancouver Sun, kommer inn på det samme fenomen i moderne nydemokratisk samfundsliv i forbindelse med den forestående Eichmann-prosess, som bladet kaller «TV stunt». Bladet peker på at hvis Eichmann har begått de ting han anklages for, så hører han hjemme for en internasjonal rett, hvor jødene måtte ha

Deutsche Handelskammer in Norwegen

Fortsett medlemsfortegnelse:

A/S Strømpfabrikken Ergo, Daniel Hansens gt. 9, Bergen.

A/S «Strong», Manufakturwaren, Konfektionsfabrik, Østervåg 9/11, Stavanger.

A/S Sulitjelma Gruber, Kupfer u. Zinkkonzentrate, Kiese, Fr. Nansens pl. 6, Oslo.

Einar Sundbye, Verzollung, Transport, Lagerung, Skippergt. 17, Oslo.

E. Sunde & Co. Ltd., Zentralheizungsanlagen, Armaturen- u. Metallwarenfabrik, postboks 890, Oslo.

H. Sundems Bokhandel, Bodø. Sverre Sundgot & Co., Manufakturwaren engros, Ålesund.

A/S Sundt & Co., Manufakturwarengeschäft, Konfektionsfabrik, Bergen.

P. G. Swensson, Manufakturwaren, Kongens gt. 9, Tr.heim.

Grosserer E. R. Syberg, Agenturen, Ullernchausseen 1, Sme-stad.

Aktieselskabet Sydvaranger, Eisenerzgruben, Kongens gt. 7, Oslo.

Staten fikk ikke traktoren

Høyesteretts kjæremålsutvalg avviste enstemmig kjæremålet

FOLK OG LAND omtalte for noen tid siden en sak som var avgjort av Agder lagmannsrett angående en utleggsforretning foretatt hos en gårdbruker i Bamble. Utlegget gjaldt erstatning i henhold til dom for landssvik stor kr. 4.000.00. Det var tatt utegg i en Ferguson traktor. Lagmannsretten opphevet utleggsforretningen og tilkjente gårdbrukeren 500 kroner i saksomkostninger av Staten ved politimesteren i Telemark. Grunnlaget for kjennelsen var foreldelse.

Staten ved statsadvokaten i Vestfold påkjærte lagmannsrettens kjennelse til Høyesteretts kjæremålsutvalg, idet

anledning til å vitne og kan-ske til å prosedere, men av dommere kreves det først og fremst uildethet. Det kreves at de ikke er part i saken, at de ikke er inhabile.

Og inhabile dommere, seirherrene som dommere, har en hatt ved Nürnbergdomstolen, ved «retts»oppgjøret i Norge og i andre land, og kommer en til å få ved Eichmannprosessen. Men da dreier det seg heller ikke om rett lenger, men om urett og overgrep. Eller om det Castberg med andre ord kaller seirherrenes justis.

«Idiotisk»

«Lad aldrig nogen fremmed mand raade for dette land». Sigurd Jorsalafarers siste ord på dødsleiet.

Den i sitt ordvalg overmåte nøkterne overlege Johan Scharffenberg har betegnet mobiliseringsordren av 9. april som idiotisk.

Forut for denne ordre var som kjent generalstabssjefens krav om mobilisering den 4. april og hærledelsens samme krav den 5. april avslått på såkalt høyeste hold. Mobiliseringskravet ble gjentatt 8. april.

Nu er det innlysende, at det stod like klart for forsvarsministeren, en oberst, som for generalstabssjefen at ordren var idiotisk, hvilket denne ikke unnlot å gjøre oppmerksom på. Det må ansees utelukket at forsvarsministeren har funnet på dette selv.

Regjeringens medlemmer, trukket til ansvar, sier: Det var ikke meg, det var ikke meg o.s.v.

Så har vi stortingets beslutning på Elverum, som det ikke burde være nødvendig å plugge inn lenger.

I Trysil ble beslutningen kullkastet av landets konge under henvisning til at det var en samvittighetssak for ham og etterkommere, myndige, umyndige og ufødte.

«Mobiliserings»ordren av 9. april var bare et ledd i hele årsaksfølgen. Var den idiotisk, så er også avslagene 4. og 5. april idiotiske og i mangel

en blant annet påberopte seg uriktig lovanvendelse fra lagmannsrettens side når den har funnet at et brev fra overrettsakfører K. på vegne av gårdbrukeren ikke inneholder en erkjennelse av gjelden.

Høyesteretts kjæremålsutvalg, bestående av dommerne Holmboe, Skau og Roll Matthiesen forkastet enstemmig kjæremålet over lagmannsrettens saksbehandling og avviste også forøvrig kjæremålet. Gårdbrukeren ble tilkjent 200 kroner i saksomkostninger for Kjæremålsutvalget.

Saken har vært ført for gårdbrukeren av overrettsakfører Solveig Stang, Oslo.

SE HER!

Er det noen som kan være forh. frontkjemp-er behjelpelig med hybel. I Oslo eller omegn.

Vennligst henvend Dem til Folk og Land.

av en annen og plausibel forklaring på det som skjedde i Trysil også idiotisk. Det er ikke utenkelig, at en slik karakteristikk kan vise seg å være velvillig.

Innskriften på den bauta, som senere ble reist til minne om begivenheten er rett og slett latterlig.

Den hittil givne forklaring på Trysil er ikke akseptert. Autoritative menn som minister Maseng, overlege Scharffenberg og advokat Wyller har pekt på, at vil man finne den virkelige forklaring, må man gå tilbake til 1905 og hva som da skjedde.

Man kan jo begynne med følgende:

Mens Oscar II ennu befant seg «i valet og kvalet» (uttrykket stammer fra en av hans personlige venner) om han skulle motta det norske tilbud om kronen for en svensk prins og regjeringen her ventet på svaret, reiste en geskjeftig nordmann (angivelig på eget initiativ!) uten statsminister Michelsens vitende til Kjøbenhavn og opptok forhandlinger om en dansk prins til norsk konge. Samtidig la der seg en engelsk flåte utenfor Göteborg.

Og så kan leseren så smått begynne å trekke sine slutninger selv.

OLAF HOLM.

Bergs Assuransebyrå

ALT I FORSIKRING

Arbiensgt. 1 — 44 49 94

HUSK BLADPENGENE!

Arkitekt

HUSTAD

Bærumsv. 5, Ø. Ullern
Telefon 55 61 29 - Oslo

TANNLEGE MAAMØEN

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 43 33

Tannlege

MAREN KJELDAAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

ANNELISE PAROW

TANNINSENING

Trondheims

Oslo Johnsonsgt. 5 - V. Lade-moen kirke - Voldsmåte

Vinterhytte

i nærheten av Oslo ønskes kjøpt. — Bill. med prisforlangende mrk. «Vinterhytte» i eksp.

HISTORIEN BAK KULISSENE

Finn Størens beretning om forhandlinger i Berlin 1941

Reichssicherheitshauptamt med Kaltenbrunner i spissen støttet norske synspunkter

Fra middagen hos Goebbels, som Støren omtaler i denne artikkel: Goebbels og hans norske kollega Lunde fotografert sammen på ballustraden foran huset til Goebbels.

II.

Fra Wien fløy vi tilbake til Berlin og her fikk vi i de efterfølgende dagene anledning til å treffe en rekke av de mer fremstående representanter for Das dritte Reich. Det var i første rekke menn fra Propagandaministeriet, Goebbels ministerium, som var våre ciceroner. Men da Norge hørte administrativt inn under det tyske innenriksministeriet, var vi også innenriksministerens gjester til en middag, hvor vi traff lederne for Reichssicherheitshauptamt. Dette var Himmlers folk. En litt pinlig situasjon oppsto under denne middagen. En av de tilstedeværende tyskere var knyttet til rikskommissariatet i Oslo og han kom med noen flåsete bemerkninger om forholdene i Norge, gjorde seg kjekk på nordmennenes bekostning, mente at det norske folk måtte prise seg lykkelig over å bli styrt av en så fremrakende og enestående dyktig mann som Josef Terboven etc. Det var et tåpelig og taktløst snakk. Og jeg hørte en tysk røst hviske meg i øret: «Jeg kan lett forstå hva De føler, bry Dem ikke om hva mannen sier, vi treffes til lunch imorgen». Jeg nikket til min bordsnabo, det var en S. D. (Sicherheitsdienst)-mann i meget høy stilling, det var lett å se av ekebladene på hans uniform. Jeg hadde ikke oppfattet hans navn. Det viste seg å være Kaltenbrunner. Den neste dag bad jeg mine norske venner undskylde og gikk alene til den nevnte lunchen. Foruten Kaltenbrunner var det bare noen få herrer tilstede, Schellenberg, Dr. Zick, von Loew og Dr. Frankenberg, alle fra Reichssicherheitshauptamt. Det viste seg straks at alle disse herrer var meget vel orien-

tert om norske forhold. Nå vilde de gjerne vite hvilken stilling jeg selv innehadde i den norske administrasjon. Det var min oppfatning, at det bare vilde være uheldig om jeg forsøkte å stikke noe under stolen, så jeg svarte at vi på norsk side måtte forutsette at der under okkupasjonstiden vilde komme til å bli stilt fordringer fra okkupasjonsmaktens side, som det vilde være vanskelig for oss å oppfylle. Hva Quisling hadde bedt meg om, var derfor å overta forhandlingene mellom de norske og de tyske myndighetene når det forelå spørsmål som førte til tvistigheter mellom dem. Kaltenbrunner ga uttrykk for, at han fant denne ordning fra Quislings side meget fornøytig, at det var en fordel at man i Berlin visste, hvem som i slike tilfelle kunde anvendes som mellommann, men at han ikke var sikker på at Terboven vilde sette pris på ordningen. Imidlertid var det hans chefs, Himmlers mening, at det rent germanske norske folket skulde behandles på best mulig måte, og jeg skulde alltid kunne finne forståelse for mine vanskeligheter om jeg henvendte meg til Reichssicherheitshauptamt. Obersturmbannführer von Loew, som var

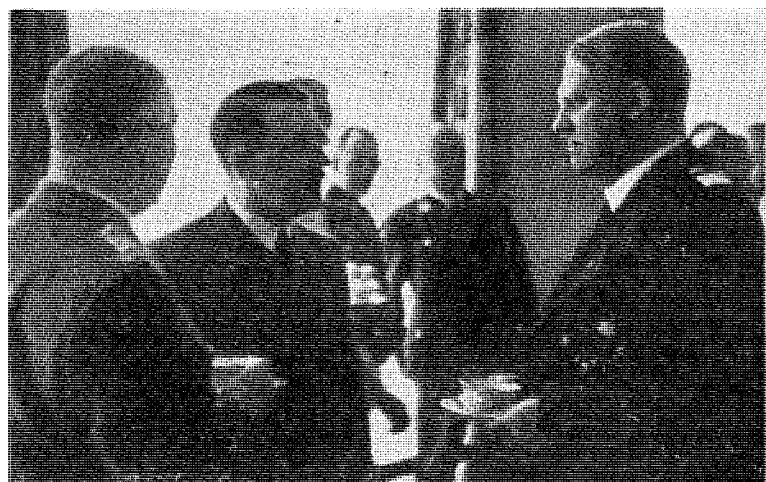
chef for den skandinaviske avdelingen, vilde alltid være til min disposisjon og de tilstedeværende herrer vilde være innstillet på å støtte ethvert rimelig krav fra norsk side. Men han bad meg være forsiktig under mine eventuelle forhandlinger med Terboven, som var kjent for lett å bli støtt.

Jeg hadde all grunn til å være fornøyet med samtalen. Den ga meg et klart inntrykk av, at ikke alle tyskere i fremskutt stilling var av den oppfatning, at man skulde behandle et okkupert land, som om det var bebodd av «Untermenschen». Jeg kunde også meget vel tenke meg, at Himmlers bekjente sværmeriske innstilling til alt, som hadde med germanere og germanertro å gjøre, kunde medvirke til å gi hans menn en fordelaktig innstilling. Men forøvrig var det for meg en overraskelse, den åpenhet og fortrolighet som disse Reichssicherheitshauptamts chefer la for dagen under samtalen. De erfaringer jeg senere høstet, viste også, at Kaltenbrunners ord ikke var tomme fraser, og skjønt man i Norge, av nærliggende årsaker, vanligvis hadde den oppfatning at nettopp den tyske sikkerhetstjenesten, som jo var direkte knyttet sammen med sikkerhetspolitets administrasjon, var okkupasjonsmaktens farligste og mest utiltalende avdeling, hadde Norge innenfor denne faktisk noen av sine beste tyske medarbeidere i disse år.

*

Eftermiddagen benyttet jeg til å drive omkring, se på butikker og på gatelivet. Det var utrolig hvilket voldsomt gateliv her var tross krigen, alle butikker veldet av varer og handelen så ut til å være ytterst livlig. Tyskland var på den tid så å si hele Europas avtager, til Berlin strømmet varer fra alle land. Ikke mange måneder senere besøkte jeg igjen Berlin. Da var bildet allerede et annet, over-

Forts. side 6

Quisling taler Norges sak hos Hitler.

BAK KULISSENE:

Frankrikes sammenbrudd

Seirens vei — nederlagets vei.

Stasjonsmester og generalissimus

Gjennom den lille jernbanestasjon Briare ruller uavbrutt transporter med slagne franske tropper mot syd, fra morgen til aften og hele natten til 11. juni. Stasjonsmesteren gjør for hvert tog som passerer det samme notat i sin stasjonsbok:

Kl. 21,16 Tropper.

Kl. 21,44 Tropper.

Kl. 22,01 Tropper — — —

Slik har det gått siden 9. juni: Tropper, tropper, tropper, og stadig drar de forbi uten opphold. Så kommer klokken 1,40 om natten et tog som stanser. Det består av 9 vogner og deriblant en salongvogn. Stasjonsmesteren har en kort samtale med lokomotivføreren og en mann, som han i mørket ikke kan se enten det er en jernbanemann eller en militær. Så blir det gitt signal og penser slått over: lokomotivet skyver de ni vogner inn på et sidespor og reiser så videre i retning av Nevers.

Stasjonsmesteren har gått til sitt kontor og noterer i sin stasjonsbok: «Kl. 2 ekstratog inn på sidespor». I ekstratoget er alt stille. Alle vinduer er lukket. Men det er omgitt av vaktposter.

Ved firetiden om morgnen kommer en ordonans tilsyne. Han gløtter ut i juninatten: det er lyst, men himlen er igjen skyet og regnfull. Soldaten kommer fremdeles søvndrukken til stasjonsmesteren: «Hvor kan jeg her få en liten frokost for general Weygand?»

Stasjonsmesteren er forskreket. «General Weygand? I Briare? I salongvognen?»

Ordonansen nikker. For ham er det ikke noe rart i det lenger. «Men det skal være traktekaffe og ikke noe utkokt skvip», sier han og gjesper.

Stasjonsmesteren er full av iver. Men Briare er ingen verdensby, og den lille stasjon har dessverre ingen restaurant! Han styrter til telefonen og ringer til politivakten som er i Grande Rue (Storgaten). «En liten frokost til general Weygand straks —

kaffen ikke kokt, men traktet!»

Heller ikke i politivakten er det noen restaurant. Men vakt-havende betjent setter luen på og vil gå til Posthotellet. Så faller det ham nbe inn og han ringer opp til stasjonsmesteren igjen. «De har bestilt en liten frokost til general Weygand, herr stasjonsmester?»

«Javel, og kaffen traktet, ikke kokt!»

«Hør nå her — hvem skal betale den?»

Stasjonsmesteren er ute av seg. Et slikt spørsmål! Å, disse byråkrater! Skal han kanskje først søke om bevilling nå da Frankrike står på sammenbruddets rand og overhodet ingen lenger vet hvor de foresatte myndigheter befinner seg?! «Hvis ikke verten i Posthotellet synes det er en ære å levere en liten frokost til general Weygand, så skal jeg betale den av min egen lomme», skriker han rasende inn i apparatet.

Politimannen er lettet. Nå slipper iallfall han å bekoste generalens frokost av sin magre lønn. Han vekker verten og denne lager i all hast istand det nødvendige: friskt smør, brød, sukker og i tilfelle generalen ikke drikker kaffen svart, også fløte, samt traktet, ikke kokt kaffe.

Forts. side 6

Weygand-linjen var utbygget sjakkbrettformig i dybden og det var utbygget skytterreder. Ved siden av den falne franske soldat ser en nedgangen til et underjordisk rum.

Professor dr. Amin Omar v. Leers:

Bakgrunnen for oppstanden i Etiopia

Lurte «Reven fra Afrika» Haile Selassie de Israelske trådtrekkere?

Øverst: Gate i Addis Abeba. Nedenfor Menelik II, som underla seg hele Etiopia og tiltvang seg italiensk anerkjennelse av keiserriket.

fri for fattigdom, undertrykkelse og uvitenhet. Nå var denne skjønne dag kommet — — —. Til de sproglige vanskeligheter — for hvem kan amharisk bortsett fra noen italienske kolonioffiserer? — kom nå psykologiske. Skulle kronprins Asfa Wossen, som hittil var kjent som en livslysten herremann, i løpet av natten, fortryllet av bestefar Krustsjovs sjarme, ha gått over til kommunismen? Eller var det dukket opp en gruppe 'som undertrykkede komplekser nå plutselig drev ut på venstre fløy, hvorfra den apelerte til de fredelig slumrende portierer, lastebærere og tiggere?

Teknisk sett var saken enda vanskeligere. Det lot seg ikke opprette telefonforbindelse med Addis Abeba hverken fra Khartum eller fra Kairo. Liujene var stadig i uorden. De utenlandske ambassader i Addis Abeba synt-

Haile Selassie — Løven fra Juda eller Reven fra Afrika.

15. desember 1960 gikk det gjennom verdenspressen følgende meddelelse mens keiser Haile Selassie av Etiopia fremdeles befant seg på en stor reise til Brasil: «Kronprins Asfa Wossen av Etiopia har nettopp bekjentgjort over Radio Addis Abeba, at det er blitt dannet en ny regjering med ham selv i spissen». Radioen tilføyet at regjeringen var blitt overtatt «med understøttelse av hæren, politiet og den dannede ungdom. Dermed var en tre tusen år gammel historie av urett slutt». Radiokommentatoren talte et slikt fryktelig engelsk-amerikansk at ingen til å begynne med forstod hva som egentlig var løs. Så kom en melding på amharisk, Etiopias offisielle sprog, som skulde gjengi en proklamasjon fra den 44-årige Asfa Wossen, og i hvilken det het at hittil hadde ikke den alminnelige etioper kunnet frigjøre seg fra fattigdom og uvitenhet. Landets lover og forordninger var stadig blitt misbrukt til å berøve det jevne folk dets rett, og å gjøre de rike enda fetere og gi de begunstigede enda mere. Så het det: «Etiopias folk har lenge ventet tålmodig, stadig i håpet om at det en dag ville bli

es å være fullstendig avskåret fra verden og fra begivenhetene. Åpenbart forstod de selv ikke hva som skjedde, for den britiske sendemann telegraferte at stillingen var «rolig, men dyster». Bare den amerikanske ambassade visste at det dreiet seg om et kup fra den keiserlige livgardes side, som hadde bemektiget seg det keiserlige slott. Den amerikanske sendemann Mr. Arthur Richards telegraferte til Washington at «i øyeblikket er alt uklart, men det dreier seg ikke om folkeoppstand». Han visste altså heller ikke mere, eller våget ikke å si det.

Selv de nyhetskilder som alltid står rede til å tilby sin tjeneste i orienten hadde intet sikkert å melde og forseglet. Bare en grossist i elfenbensvarer i det herlige basarkvartal Khan Khalili i Kairo, som jo stadig stod i forretningsforbindelse med Etiopia, profeterte dypsindig: «I Etiopia er det brutt ut en revolusjon. De dumme kristne hunde skyter hverandre gjensidig, men ingen muhamedaner er innblandet. Al hamd ulillah!» I henhold til dette var de store, overveiende muhamedanske provinser i Etiopia, altså Harar, Erytrea, Kaffa, Djimma og Sidamo, altså hele den nordlige og sørlige del i det kjempemessige rike, fremdeles rolig, og urolighetene utspilte seg åpenbart i de gamle kristne kjernelandskaper Schoa, Tigre og Begamedir.

Så kom det meldig om gatekamper i hovedstaden Addis Abeba, som også er hovedstad i det gamle kongerike Schoa. Det het at soldater av forskjellige regimenter deltok. Plutselig kom det så, antagelig over den etiopiske ambassade i Roma, melding om at keiser Haile Selassie var avsatt og kronprins Asfa Wossen proklamert som keiser av Etiopia, samt at Ras Imru var utnevnt til ny. ministerpresident.

Dermed dukket det første navn opp som gav noen politisk mening. Ras Imru er en fetter av keiser Haile Selassie og kjempet i 1933-36 med stor tapperhet mot de inntrengende italienere. Ras svarer til «fyrste» og til det likelydende arabiske ord som betyr «hode». Haile Selassie bærer titlen «Negus negast» (kongenes konge), fordi det i Etiopia finnes mange gamle kongeriker, hvis tidligere

H. Franklin Knudsen:

Forrederiets menn

Betraktninger omkring drivkreftene bak historieforfalskningen

Morgenbladet offentliggjorde i slutten av forrige år en artikkel av kontreadmiral H. Landgraff: «Kystfestningene i april 1940». Da «Folk og Land» mer og mer brukes til høyttlesning, såvel i Stortinget som i domstolene, bør vi med øket kraft arbeide i folkeopplysningens tjeneste. Derfor citeres fra kontreadmiralens interessante redegjørelse, for alle dem, som ikke holder Morgenbladet: «Det ville føre for langt å gå i detaljer, men jeg kan nevne at festningene bare hadde ca. 1/3 av krigsoppsetningsplanens personell, mange batterier og mange viktige ledd var i det hele tatt ikke satt opp. Festningene var ikke «mobilisert».

Dette for hr. Landgraffs regning. Jeg deler kontreadmiralens oppfatning, at det vil føre for langt å gå i detaljer. Det er også helt overflødig. Vi drukner snart i bevis for at Norge den 9. april 1940 var gjort klar til okkupasjon, ved at det lille vi rådet over av militære

maktmidler ikke var på plass. Enkelte av våre førende skribenter bruker uttrykk som, at de ansvarlige var «naive», at de øyensynlig ikke forstod alvor og faren. Snille, hederlige menn alle sammen, men lite vandt til krig og sânt. Ingen kunde jo tenke at Hitler «skulle komme som en overfallsmann om natten» o.s.v.

Nei, det var ingen som tenkte på det blant de ansvarlige. Det er brennsikkert. De tenkte på noe helt annet, og ventet engstelig på at det skulle inntreffe. Kommer ikke England snart! Nei England kom ikke, Churchill forklarte hvorfor. Han brukte Norge til å narre Tyskland til angrep. Apnet opp for dem, for å gjøre det hele mere fristende. Et mobilisert Norge ville nemlig ha avholdt Hitler fra å sette i scene Norgesfelttoget.

Dette vet nu alle, som gidder å sette seg inn i det foreliggende materiale. Likeledes vet vi, at alt var gjort og i detalj gjennomført for

Forts. side 7

Tradisjonsrik åpning av det engelske parlament.

Forts. side 7

LØRDAG 14. JANUAR 1961

FOLK OG LAND

5

Italia - -

(Forts. fra s. 1)

har stor prestisje innen partiet. Mange fraksjoner står aktivt mot ham, og den alvorligste anklage som den rettes mot ham er at han aldri innehadde noen stor stilling under fascistregimet og derfor ikke har noen rett til å lede det nyfascistiske parti i Italia. Han er imidlertid meget behendig når det gjelder å manøvrere mellom de forskjellige fraksjoner og har beholdt ledelsen i partiet i lange tider.

En helt annen politisk orientering har det italienske demokratiske parti, som er et produkt av sammenslutningen av de to monarkistgrupper i Italia: det nasjonale monarkistiske parti og det monarkistiske folkeparti. Da de to grupper ble forenet i 1959 besluttet partierne å sløyfe ordet «monarkistisk» og gi bevegelsen en karakter som var mere i overensstemmelse med den italienske republikk i håp om å komme direkte inn i regjeringen.

Lederen av PDI er en av de mest typiske menn innen italiensk industri og politikk: Achille Lauro.

Lauro er født i Neapel for 73 år siden. Skjønt han ikke lenger er ung fortsetter han å føre et usedvanlig aktivt liv. Som grunnlegger av en av Europas største handelsflåter betraktes han som en av Italias rikeste menn.

For 6 år siden var han ordfører i Neapel og i denne periode skaffet han byen mange fordeler, idet han ikke vek tilbake for å bruke av sine egne midler når byens offentlige midler ikke strakk til.

Han er en pasjonert sportsmann og formann i Neapels fotballorganisasjon, den største fotballklubb i Sør-Italia. I mai måned gav han til denne klubb 500 millioner lire (mere enn 5,5 millioner kroner).

Som president for det nasjonale monarkistiske parti fra 1951 kom han i strid med partiets generalsekretær, Alfredo Covelli, som måtte trekke seg tilbake i 1951 og organiserte det monarkistiske folkeparti.

Lauro hadde understøttet fascistregimet og for dette samarbeide ble hans eiendom totalt konfiskert, likesom han selv ble kastet i fengsel av de seirende allierte i 1945. Hans ekstraordinære sans for forretninger tillot ham imidlertid å starte igjen fra nytt av og å bygge opp igjen en av Europas største handelsflåter.

Han er en eiendommelig personlighet. Under valgkampanjer bruker han de mest støyende og pussige metoder for å gjøre inntrykk på velgerne. De veldige pengemidler han har til disposisjon har

gjort PDI til en av de rikeste av alle de politiske grupper.

Helt anderledes er det italienske nasjonalistforbund, som vi har nevnt i en tidligere artikkel. Og lederen for A.N.I., professor Vincenzo Caputo er en helt annen type enn Michellini og Lauro.

Professor Caputo er en mann med motstridende ideer. Skjønt aktiv motstandsmann i 1943 tok han likevel i 1946 opp en energisk kamp for monarkiet, som han er en varm tilhenger av.

Han er født i Catania for 45 år siden og trådte hurtig kjente historisk-politiske skribenter. Som en hårdnakket motstander av kommunismen, har marxistene utarbeidet en rekke planer for å eliminere ham, men ingen av dem har lyktes.

For ikke lenge siden, under en bitter polemik med den britiske marskalk Montgomery (som hadde beskyldt de italienske soldater for feighet), utfordret Caputo engelskmannen til duell. Men marskalken vtoket seg vel for å akseptere, idet han la frem langt fra overbevisende undskyldninger.

Caputo er vel ansett i alle kretser, først og fremst fordi han alltid har avvist all offentlig utmerkelse eller offentlige stillinger, idet han har forblitt tro mot sin monarkistiske overbevisning, som ikke tillater ham å gå inn i et republikansk parlament, og fordi han er ansett som en ivrig forsvarer av Italias navn rundt om i verden.

Den fjerde gruppe i vår oversikt er den italienske monarkistiske bevegelse, som ledes av Antonio Creminini.

Ikke alle monarkister aksepterte navneforandringen, som utelot monarkistbenevnelsen da de to italienske legitimistpartier slo seg sammen.

Den deputerte Antonio Creminini ble straks leder for en fraksjon som besluttet å holde seg utenfor det italienske demokratiske parti.

Creminini er født i Roma i 1905 og er grunnlegger av et av Italias største farmasøytiske konsern. Under det fascistiske styre representerte han den kjemiske industri i «Næringstinget» 1939—1940 og idag er han president i den farmasøytiske industriorganisasjon.

Han ble valgt inn i parlamentet i 1958 og var generalsekretær i Achille Lauros monarkistiske folkeparti.

Efter sammenslutningen av de to monarkistgrupper holdt Creminini seg utenfor PDI og startet nylig den italienske monarkistbevegelse, som tar sikte på å bringe de virkelige monarkister sammen i en eneste organisasjon med et åpent monarkistisk navn.

Bak kulissene -

(Forts. fra s. 4)

Politimannen har alt sammen på et brett og balanserer det gjennom de tomme gater. Da han nærmer seg stasjonen, ser han en hel militærleir for seg. En bataljon stiller nettopp opp for å overta beskyttelsen av øverstkommanderende. Vaktpostene vil ikke slippe politimannen gjennom. «Er De forrykt?» roper denne opprørt og viktig. «Jeg kommer med generalens frokost». Nå slipper han gjennom og nå iler også stasjonsmesteren til. Han overbeviser seg om at det virkelig er traktekaffe.

I mellomtiden er det blitt levende i ekstratoget. Offiserer kommer og går. «Det er Georges, og det er Vuillemin -» sier folk. Klokken halv otte ser man general Weygand ved vinduet. Han spiser sin frokost stående — dagen er kommet da han må avgjøre om Frankrike kan kjempe videre eller om det må strekke våpen —

Klokken halv ni forlater han vognen.

Dette er det øyeblikk stasjonsmesteren har ventet på hele natten. Han er overtrett av siste ukes anstrengelser og trengte å sove, men han ventet. Han springer over skinnene bort til Weygands vogn, hilser i stram holdning og ledsager generalen forbi godshuset til plassen foran stasjonsbygningen. Han holder seg et halvt skritt bak, men kan likevel merke seg at det er med et meget alvorlig og eftertenksomt ansikt Weygand tar sitt nye hovedkvarter i besiddelse.

Et kommandorop smeller over plassen og avdelingen presenterer gevær.

(Neste gang: Våpenstillstand eller fortsatt kamp?)

Den siste vi skal nevne i denne oversikt er Giovanni Malagodi, generalsekretær i det italienske liberale parti.

PLI har mistet meget av sin betydning i Italia for størstedelen som følge av Malagodis politikk.

Han er født i 1904 og er en autoritet på det økonomiske område, men ikke som det synes på det politiske. Mens alle erklærte at midt i den forvirring som karakteriserer den italienske høyre fløy var det i det liberale partis interesse å innta et klart høyrestandpunkt, så insisterte Malagodi alene på å følge en besynderlig politikk uten klare linjer. Konsekvensene viste seg straks: det liberale parti, som er blitt en slags økonomisk gruppe og ikke har noen bredere politisk basis, har mistet mange, mange velgere.

Dette er i korthet en oversikt over de menn som idag leder de italienske høyregrupper — et høyre med alle ideologiske avskygninger og med alle tenkelige tendenser.

Francesco Leoni.

Størens beretning

(Forts. fra s. 4)

floden var ved å ta slutt, krigens krav på menneskelig innsats viste seg i bybildet.

*

Den siste dag i Berlin var vi alle innbudt til middag i Dr. Goebbels hjem, som lå i rikskanselliets hage. Det var et stort selskap, politikere, kunstnere, journalister, Dr. Goebbels var en udmerket vert og der var all anledning til en interessant konversasjon. Kanskje var følgende lille episode karakteristisk. Vi satt ved kaffen i salongen og jeg stilte Dr. Goebbels spørsmålet: «Og krigen?» — «Krigen!» svarte Dr. Goebbels, nærmest litt forundret. «Ja, krigen ja, ett eller annet sted ved grensen kriges det vel ennå litt.» Plutselig falt det meg inn, at jeg var havnet i selskap hos en av de romerske keisere under Roms glanstid og der var kommet med det samme spørsmål. Ja, ett eller annet sted ved rikets umåtelig utstrakte grenser ble det vistnok kjempet, men det var jo ikke en sak, som skulde berøre oss. Så ble det heller ikke talt mere om den saken. Sånn var nå engang stemningen. Om Goebbels spilte komedie eller ikke, kan jeg ikke svare på. Men sikkert er det, at han på dette vis innga en sterk trykksfølelse.

Nå tillot jo også situasjonen ham denne overlegenhet på det tidspunkt. Østerrike var inkorporert, Böhmen-Mähren var riksprotektorat, Slovakia satelittstat, Polen nedkjempet og delt, Norge-Danmark okkupert, Holland, Belgien og Frankrike nedkjempet og for størstedelen okkupert, engelskmennene jaget ut av kontinentet. Italien og Spanien ble betraktet som Tysklands forbundne, med Russland besto den pakten, hvis virkninger man hadde sett i Polen, i Baltikum. Balkanstatene var iferd med å omorientere seg for å komme i fortrolig forhold til seiersmakten. Neppe på noe tidspunkt før eller senere var Tysklands makt større.

Vi hadde all grunn til å være fornøyet med reisen. Meget hadde vi sett på kort tid og en lang rekke av rikets mest fremstående menn hadde vi fått anledning til å treffe. Under en lang samtale gikk Dr. Lunde og jeg selv igjenom våre erfaringer, enige om at det hadde vært en formålstjenlig reise og at vi nå måtte forsøke å utbygge videre våre forbindelser og styrke Norges posisjon. Det vilde da etter vår mening være fornuftig, at ikke bare Aftenposten hadde en Berlin-korrespondent, men at også Norsk Telegrambyrå og Fritt Folk hadde faste representanter i Berlin. Noen diplomatisk representasjon kunde vi ikke

få, men vi burde likevel ha menn der, som på kort varsel kunde nå flest mulig innenfor den administrative ledelsen i Berlin og som ved sitt daglige arbeide kunde vinne forståelse for Norges stilling, dets kultur, dets nasjonale holdning og krav. Det sto ikke til å nekte, at bortsett fra enkelte intellektuelle kretser og de velinformerte folkene i Reichssicherheitshauptamt, var det åpenbart stor mangel på kjennskap til de norske forhold innenfor de regjerende kretsene.

Men også en annen ting var blitt oss klar: det hersket ingen utpreget enighet innenfor tyskernes egne rekker i spørsmålet om forvaltningen av de okkuperte landene, og det var et moment, som riktig og forsiktig utnyttet, kunde bli oss til hjelp når det gjaldt å avverge de eventuelle overgrep som den tyske administrasjonen i Norge kunde komme til å begå.

*

I den rapport jeg ga Quisling etter hjemkomsten, understreket jeg den nesten forbausende orientering og interesse for norske forhold jeg hadde møtt i Reichssicherheitshauptamt. Men også, at jeg forøvrig ikke hadde særlig godt inntrykk av tyskerne som våre venner. I den situasjon de befant seg, var de alt for selvopptatte, alt for overbevist om å være utsett av forsynet til å bli Europas herrer. Derfor var de også vanskelige å resonnerer med, overbevist om å vite alt bedre selv og alltid rede til å belære andre.

Med henblikk på Himmlers spesielle sentimentale følelser for germanerne og hans idé om Norge som et germansk urhjem, antok jeg at det kunde være klokt, å utnytte den sympati vi her fikk givendes hos en av rikets fremste makthavere.

Forøvrig rådet jeg Quisling til å reise relativt ofte til Berlin for derigjennom å styrke sin personlige posisjon. De personlige kontaktene spillet her en stor rolle. Vi hadde ikke vært i tvil om, at Quislings navn hadde en sterk klang i Berlin i øyeblikket. Men i et totalitært styrt land som Das dritte Reich kunde man aldri vite hvor holdbar en sterk posisjon var, om man ikke stadig underbygget den ved hjelp av personlige kontakter med de ledende menn.

Quisling svarte, at han hadde en hvilende innbydelse til å besøke Hitler. Tidspunktet var ennå ikke bestemt. I mellomtiden bad han meg forberede min neste reise. Dr. Herman Harris Aall skulde reise ned til en konferanse med storadmiral Raeder og dr. Aall hadde bedt om at jeg skulde følge med.

ETIOPIA -

(Forts. fra s. 5)

herskerfamilier idag bærer titlen «Ras», men tidligere var konger! Alle disse engang mektige familier ble undertvunget i annen halvdel av nittende århundre av kong Menelik av Schoa. Menelik av Schoa var etter keiser Johannes IV blitt keiser over hele Etiopia. Han beseiret italienerne i 1896 ved Adua og Massaua og han undertvang med sine fryktede feltherrer Ras Makonnen av Harrar, Gobana, Tasama og Hapte Wolde Giorgios de enkelte kongeriker. Da Menelik døde urgammel og skrupelig i 1907 ble Ras Tasamma innsatt som styrer for hans dengang 12 år gamle sønn Lidsch Jassu (Jesu barn). Men dette «Jesu barn» hadde lite med Jesu sinnelag å gjøre. I første verdenskrig ville han med tysk hjelp fordrive italienerne fra Erytrea og Somali, engelskmennene fra Somaliland og franskmennene fra Dsjibuti, samtidig som han ville frigjøre seg fra den kristne koptiske landskirke. Han opptok forbindelse med Enver Pascha og gikk over til muhammedanismen. Men Centralmaktene klarte ikke å hjelpe ham og så ble han styrtet etter tilskynnelse av den koptiske patriark. Keiser Meneliks datter Zauditu ble gjort til keiserinne og Ras Tafari Makonnen ble utnevnt til kronprins. I 1930 døde keiserinne Zauditu, en tykk, velvillig, men beklagelig uintelligent dame. Ras Tafari Makonnen ble nå keiser og tok navnet Haile Selassie (Den hellige trefoldighet).

Naturligvis var der blant de andre fyrstefamilier, som Haile Selassie så smart hadde overvunnet med kirkens hjelp stor misundelse mot denne mann. Det gikk så vidt at til og med Haile Selassies egen fetter og svigersønn Ras Gugsa under den italienske hærs innmarsj i 1935 med flyvende faner og klingende spill gikk over til italienerne. Ras Imru kjempet dengang tappert mot italienerne, men etter at engelskmennene hadde bragt Haile Selassie tilbake til makten, har han utrettelig intrigert mot denne. Da keiser Haile Selassie av Etiopia jo bærer den spesielle tittel «Judas løve» på grunn av en legendarisk kjærlighetshistorie mellom kong Salomo og dronningen av Saba, opptok Ras Imru kontakter med Israel og med den jødiske storfinans for med deres hjelp å oppnå denne tittel.

Den innflydelse han fremdeles hadde benyttet han til å la tilflytte Israel mange verdifulle økonomiske konsepsjoner og å trekke mange israelske rådgivere inn i ministeriene i Addis Abeba. Og

så mange unge etiopere, de såkalte falasja, ble sendt til Israel for utdannelse. For de innviede var det derfor klart at når Ras Imru plutselig ble proklamert som ministerpresident for den nye regjering, så stod disse hans forbindelser bak.

Haile Selassie var i Brasil helt uten underretning om hva som foregikk i hans land. Men «løven fra Juda», som i virkeligheten bærer klengenavnet «reven fra Afrika» lot seg ikke overrumple. Han fikk fatt i et hurtig fly og fløy fra Brasil over til Dakar i Afrika. På en meget demonstrativ måte gav Radio «Kol Israel» i Jerusalem kjent at Haile Selassie vilde søke tilflukt i Israel. Man hadde kanskje gjerne sett det for på denne måte å kunne bevege ham til å abdisere til fordel for Israels kandidat. Men «reven fra Afrika» hadde lukket lunt og reiste ikke til Israel, men fløy tvers over Egypt til sin provins Erytrea.

I mellomtiden hadde bladet vendt seg i Addis Abeba. Livgardens revolusjonære offiserer hadde riktignok tatt kronprins Asfa Wossen til fange og forsøkte nå å bevege ministrene til å erklære seg for revolusjonen. Men krigsministeren undslapp fra dem og tok tilflukt i de store skoger rundt hovedstaden. Hans energiske frue reiste fra den ene kaserne til den annen og oppfordret tropene til å slå ned oppstanden fra den keiserlige garde, som ikke var særlig likt. Det lykkedes også de keiserlige tropper å trenge mytteristene sammen på Gibbi, hvor disse holdt ministrene og hoffolkene fangne i tronsalen og nå truet angriperne med å drepe alle hvis angrepet ble fortsatt. Bare ved hjelp av en trofast gårdeoffiser lykkedes det Haile Selassies hustru å komme i sikkerhet. Den etiopiske hærs generalstabssjef, general Merid Mengasha og øverstkommanderende for armekorpset i provinsen Schoa, general Gebrou gikk fram med panser og kanoner mot palasset, hvor de opprørske gardister i tronsalen rasende slaktet ned de fangne ministre. Så brøt deres motstand sammen da Gibbi og den tilstøtende kaserne for livgarden ble ødelagt av fly og stridsvogner.

Kronprins Asfa Wossen, som bare med vold hadde ladt seg bruke av opprørerne, ble befriet og ilte sin far Haile Selassie imøte. Det satte nå inn en vill jakt etter de flyktende opprørere og i massevis dinglet i hurtig innrettede galger i gatene likene av dem som var blitt skutt eller fanget under flukten, blant dem livgardens

Forrederiets menn -

(Forts. fra s. 5)

å legge landet åpent for en britisk okkupasjon av strategiske punkter på vår kyst. Disse steder ble som kjent inispisert allerede i mars av britiske og franske rekognoseringsstyrker med regjeringens stilltiende samtykke. Vi hadde med andre ord lagt landet åpent for en inntrengende fiende, oppgitt vår nøytralitet som Stortinget enstemmig hadde garantert over for hele verden. Samtidig som vi forsikret de stridende parter om å avholde oss fra å ta parti, så svek vi i stillhet og bak folkets rygg disse æresforpliktelser. Dette er Norges historie, en historie som i det lange løp ikke lar seg undertrykke av underdanige lærebokforfattere.

Hvem som ordnet dette svik, navnene på dem, er ennå ikke klarlagt av domstolene, og blir det neppe. Man valgte heller et «rettsoppgjør» med oss som syndebukker. At det var nødvendig å sette noe igang, blir mer og mer tydelig. Det var avgjørende for de virkelig skyldige å bortlede oppmerksomheten fra egne kropp, ellers kunne kontreadmiral Landgraff og andre offiserer rent i utide ha stått frem og anmodet om forklaring. Nu tyve år etter er det ikke så farlig. Det er nærmest akademiske spørsmål idag. Noe historikere stiller med for statens regning.

At det ble Hitler som nød godt av det norske forrederi skal vi ikke laste de skyldige for. På dette punkt kan de nok føre bevis for at de var i god tro, hadde tillid til Englands løfter. At de faktisk ble narret. Vi står imidlertid her overfor et svik mot folk og fedreland, som sikkert er enestående i Norges historie. Det er derfor ikke noe rart, at alt er gjort for å fortrenge denne. Ja endog flukt og feighet i farens øyeblikk fremholdes for ungdommen som stort mot.

Quisling ble dramaets Deus ex machina. Det betyr en plutselig inntredende person, som gir en forviklet sak en heldig vending. Var han ikke dukket opp på scenen, måtte man ha ladt teppeet falle. Uten Quisling den 9.

sjef oberst Workineh Gebeheyu. Ras Imru skal være flyktet opp i fjellene. De israelske rådgivere, som mistenkes for delaktighet i anstiftelsen av revolusjonen er forsvundet fra Addis Abeba.

Den listig utpønskede plan om å bringe Etiopia i hendene på en hersker innsatt av Israel og dermed å true Gamal Abd al Nasser også fra Etiopia var mislykket.

Omar Amin v. Leers.

april og alle de bevisste løgne som de ansvarlige diktet opp om hans delaktighet i ulykken, ville det ikke ha lyktes å fange inn Ola og fremdeles holde ham i uvitenhet om hva som passerte.

Administrasjonsrådet, et buekorps av ærgjerrige menn, slike som alltid vil komme til å holde seg fram-på, bidro også på sin måte til å øke forvirringen. I løpet av få måneder ble Norge spent for den tyske krigsmaskin. Det må tjene til major O. H. Langelands ære, den største tjeneste en Milorg-sjef gjorde landet, at han pyntet opp gutta i sine bøker, slik at de faktisk fikk det utseende som de ennå drasser omkring med. Vi ville selvsagt ikke ha kjørt så hårdt på disse folk, hvis de ikke etterpå hadde vært så frekke og forvorne å brekke nakken på de norske domstolers anseelse for å få oss straffet. Men nu er det for sent å komme med forklaringer.

Vi tør tillate oss følgende hypotese, at den aktive kraft til å forråde fedrelandet, gå i Englands sold, ikke utgikk fra regjeringen Nygaardsvold. Disse gamle forsvarsfiender var faktisk bare gisler. Dette må forstås slik, at Arbeiderpartiet sammen med Venstre var hovedansvarlig for at forsvaret var i en slik forfatning, at det faktisk ikke var noe å mobilisere. Først da ville nemlig mangler vise seg i en slik utstrekning, at hele folket ville kunne forstå hva som var forsømt.

Som bekjent må et folk aldri forstå noe som virker politisk uheldig. Den ting kan vi trygt slå fast, at uvitenheten hos velgerne er helt avgjørende for levebrødspolitikerne av alle parti-farver. Det er faktisk demokratiets beståen som er forankret i folkets manglende innsikt. Man tør derfor gjette seg til at statsminister Nygaardsvold og hans menn så på utviklingen med stor skepsis. Disse folkene hadde jo ikke tidligere akkurat sett opp til England. Men nu befant man seg i en meget pinlig tvangssituasjon. Ble Arbeiderpartiet belastet med hele skylden for forsvarets ødeleggelse, da så fremtiden mørk ut.

Den løsning som ble valgt viste seg vellykket for politikere. At folket måtte betale med 5 års okkupasjon og vi med lange fengselsstraffer bryr ikke slike karer. De vil bare leve. Det være seg mot eller for forsvar, mot eller for internasjonal finans, mot eller for Sovjet. Ja, mot eller for hva enn det skulle være.

Derfor har man innrettet det så snedig, at alle ansvarlige tier. Man later bare som ingenting, når vi som ble stemplet som forbrytere tar

hundepisken frem. Vi er ikke noe å regne med. Vi kan skrive Norges historie, og vil komme til fortsatt å skrive den. Vårt lands 9. april-myte kan ikke lenger prøves for domstolene, bevislighetene har hopet seg slik opp at det ikke lenger nytter å lyve om rent soleklare ting. De eventyr som de profesjonelle skalder i demokratiets sold har diktet egner seg nu bare for barnetimen. Som alltid må overlege Scharffenberg holdes utenfor, han lot seg heller ikke statslønne.

At noen få nu, så lenge etter, begynner å gjøre seg pikante og interessante, ved av og til å la det dryppe noen få sannhetskorn, av slik kvalitet som vi nu i mange år har ladt det fosse med i «8. Mai» og «Folk og Land», gjør disse statsavlønnede penneknekter ikke noen ære. Det virker nærmest latterlig på oss som ble stemplet som «samfunnets berme» av en kjent person, ja endog dengang da hunden ennå ikke var begravet.

Det ble ingen Riksrett og godt var det. Det ville blitt en domstol hvor det ble vanskelig å avgjøre hvem som skulle dømmes og hvem skulle dømmes. Hva skulle man gjort med «kretsen»? Den fløt i vannskorpen, som en nasjonal manet med lange giftråder etter seg, og var farlig for de gamle politikere, som nu svømte omkring i urent vann. Hambro ordnet saken, og reddet butikken. Han friserer omgående utysket og lot det drive videre som en slimklatt.

Så kom stjernedrysset, Borgerdådsmedaljen i gull og alle de gode stillinger for gutta. Når man tenker på dette blir en lattermild. Ja, en må endog beundre disse siste dagers heldige, disse «godviljens menn», demokratiets pynt og banner. Som små hadde de sprunget inn på kjøkkenet for å vise mor de fine sølekakene de hadde laget, hvor flinke de var, for å bli beundret. Nu fløy man andre steder for å få utmerkelse, fordi man hadde laget hele landet om til en eneste sølekake. De lever og flokkes om trauet og grynter fortsatt om vår nasjonale ulykke og frelse i inn- og utland. Men hjemme i senga, går det muligens ut over søvnen. Det å seile med lik i lasten ved å ha kastet skylden på de uskyldige, gir uto selv hos de forherdede sjele. Vi bare venter på å gi dere den sanneferdige innskrift når det historiske minne skal skrives:

*Helt forgjeves var ei din fødsel,
der du ligger som unasjonalt
gjødse.*

H. Franklin-Knudsen
Kaupang.

Skanckes siste dager -

(Forts. fra s. 5)

dekker det i ryggen. Et Europa, dominert av Tyskland, vil med andre ord være en fin ordning for Sovjet».

Skancke mente at dannelsen av general Paulus's tyske hær ved Tysklands østgrense var et av de mange tegn på at verden om ikke lenge vilde stå overfor den kjensgjerning at en veldig nordeuropeisk blokk var under dannelsen. Denne blokk, mente han, vilde bestå av Sovjet (med de baltiske småstater), Øst-Tyskland og Sverige.

«Sverige har ikke noe annet å gjøre enn å gå med Sovjet såsant det ikke kan holde seg nøytralt. Å gå med Vestmaktene vil jo for Sverige være selvmord. Av denne grunn er en norsk politikk, med tilslutning til England, mere enn tvilsom. Den vil kunne komme til å skaffe vårt land en rekke alvorlige ubehageligheter, således bl. a. krig med Sverige».

Skancke mente at 7. juni 1905 har vist seg å være en ulykke for vårt land. Og for halvøya. Storpolitisk sett, burde der ikke være to land på halvøya. Der burde være bare ett. Og her kunde det bare bli tale om Sverige. Nordmennene har med all tydelighet vist at de ikke eier de nødvendige egenskaper til å kunne bygge et sterkt statssamfund.

Skancke snakket ofte om saken sin og fremholdt de uhyrligheter som der var blitt prestert av «Rettsstatens» håndhevere. Han betenkte seg ikke på å si at de som ledet rettsoppgjøret ikke var bedre enn «forbryttere», og han sa mer enn en gang at «disse mennesker er istand til alt». Så han var ganske sikkert fullt klar over at han kanskje vilde bli skutt.

Men dette innvirket ikke på hans humør.

Han var fabelaktig. Mer en én gang sa jeg til meg selv at jeg i hans sted vilde vært et psykisk vrak. Det er ikke spøk å sitte dødsdømt i over 2 år.

Men på Skancke bet det ikke.

Jeg husker en søndag jeg sammen med Skancke var inne hos Torp, og Skancke trakterte med melon:

Fælt så Du trakterer», sa jeg. «Det er ingen mening i at jeg skal spise op for dere».

«Ta det med ro», sa Skancke. «Du må ha det hyggelig når Du er sammen med dødsdømte.»

*

Skancke hadde innsendt søknad til Høyesteretts kjæremålsutvalg om å få saken sin gjenopptatt, og jeg fikk

lese denne søknad.

Den var et rystende dokument.

Skancke dokumenterte nemlig at han var urettferdig dømt. Han var således tiltalt og dømt for et punkt som ikke var blitt behandlet under rettssaken.

«Lever jeg over dette», sa han, «skal jeg bruke dette manglende punkt til å brette istykker hele rettsoppgjøret.

Hans fremstilling var så overbevisende at jeg med en gang sa:

«Det er oplagt at Du får saken Din opp igjen».

Jeg er ikke så sikker på det», sa Skancke. «Nu for tiden må man være forbedret på det utrolige. Det er bare én ting som er sikkert. Hvis jeg ikke får saken opp, vil jeg ikke forsøke en gang til. Jeg gidder ikke mere».

*

Det var vistnok fredag 20. august 1948 Skancke fikk vite at hans søknad om gjenopptagelse var blitt avvist.

En dyster stemning grep oss, hans venner.

Men Skancke var uforandret. Selv om han nu ante det verste.

For da vi neste dag, lørdag, badet, sa han:

«Dette er mitt siste bad».

Og da vi søndag morgen kom opp fra luftegården før gudstjenesten, sa han til betjenten:

«Dette er min siste søndag».

Ved dagens gudstjeneste manglet det organist, og derfor gikk presten og bad Skancke spille, slik som han hadde gjort mange gange tidligere. Og Skancke kom og spilte.

For siste gang.

Jeg satt ute i korridoren og hørte på og følte meg beklemt som aldri før.

*

Tre dage senere, onsdag 25. august, var Per Dahlen atter kommet tilbake til oss etter en tids fravær på sykehus. Vi hadde fortalt Per noen av Skanckes siste historier, og nu vilde Per gjerne høre dem av Skancke.

Og Skancke fortalte.

Først den store svindelhistorie med engelskmannen Angus(?) som i 1926 (se «Morgenbladet») påstod han kunde overføre elektrisk kraft uten krafttap, og som fik dannet et svindelselskap med støtte av selveste Carl Joachim Hambro. Professor Bragstad ved teknisk høyskole ble av staten sendt over til London og avslørte svindelen.

Dernest svindelhistorien med tyskeren Unruhe som i (1924-1926)? svindlet verden ved å påstå at han kunde få en elektrisk lampe til å bren-

LEVE NYDEMOKRATIET!

Rundt omkring i Europa og spesielt da i Østerrike og Tyskland får en til stadighet demonstrert den nydemokratiske form for meningsfrihet og ytringsfrihet. I Østerrike har en en lov som fastsetter straff for «gjenopplivelse av nasjonalsocialismen», og den kan tydeligvis brukes til litt av hvert av de hensynsløse maktthavere. I desember var det således en stor prosess i Wien mot en rekke studenter og andre ungdommer, med Konrad Windisch i spissen, den mangeårige leder av de østerrikske nasjonale ungdomsforbund. Som bevis på at disse unge var skyldige til straff ble anført i retten at de brukte hilsnen «Heil», at ordene «tysk» og «Tyskland» ofte forekom i deres sanger og at det merket de brukte — odalsrunen — viste stor parallelitet med hakekorset. På basis av dette ble Konrad Windisch dømt til 9 måneders fengsel, Kurt Kacerowsky til otte måneders fengsel og Gerhard Gillnraier til seks måneders fengsel! De domfelte hadde sittet i varetektsfengsel i helt opp til 10 måneder, så de ble løslatt etter dommen. Det er altså ingen fare for demokratiet i Østerrike, i motsetning til

ne uten krafttilførsel. Denne svindel ble avslørt av Skancke som av den norske stat ble sendt til Berlin for å se på sakene.

Disse to historier fortalte Skancke blid og smilende 3 dagen før sin død.

Jeg hadde sagt til ham: «Selv om saken Din er blitt avvist, er det ikke dermed sagt Du vil bli skutt. Du kan jo bli benådet. Og det blir du også. Noe annet vilde jo være mord».

«Ja, ja», sa Skancke. «Benådet er det eneste. Men Du må være oppmerksom på at disse mennesker er troendes til alt.»

*

Torsdag morgen 26. august reiste jeg til Sarpsborg som vitne i major Bakke's sak. Jeg kom tilbake til krets-fengslet kl. 15 dagen etter.

Skancke hadde ikke vært ute av mine tanker disse to dager, så da jeg kom inn i fengslet, spurte jeg vakthavende betjent:

«Hvorledes er det med Skancke?»

Han visste ikke noe.

Så gikk jeg til cellen min og da så jeg at der i «glassboksen» rett overfor celle-

dengang da den stygge Hitler dømte sine motstandere!

*

SELV HOLLYWOOD REAGERER.

Den svenske Maj Britt og hennes svarte mann Sammy Davis jr., som forøvrig begge to har gått over til jødedommen, har ikke fått noen særlig velvillig mottagelse i Hollywood etter bryllupet. De fryses ut overalt, og Maj Britt får ingen filmroller lenger. Nå tenker paret på å ryste Amerikas jord av sine føtter og velsigne enten Paris eller Stockholm med sitt nærvær. Hvorfor ikke Kongo?

*

DET DAGBLADET, det Dagbladet —

Fra Dagbladet gjengir vi denne lille innsender, undertegnet «Bondekone» uten kommentarer: «Enkelte steder henger det stadig bilder av NS-folk, f. eks. i skytterlagshus. Jeg mistet min mann under krigen fordi han hadde gjemt en Krag-Jørgensen. Han døde i leir i Tyskland. Når jeg ser bildene av bødlenes håndlangere, blir det rippet opp i såret».

*

STIGENDE PRIS PA HITLERMINNER.

Et telegram fra København forteller om stigende pris på minner fra Hitler-

døren satt to herrer. Den ene var en ungdom, den andre var Skancke.

Han fikk øye på meg og nikket til meg med et stort, strålende smil, og jeg nikket smilende igjen. Det kom for meg at han hadde fått vite at benådningen var gått i orden, så jeg gikk med lettet hjerte inn i cellen min.

Dette var siste gang jeg så min kjære venn Skancke.

Neste morgen fikk jeg vite at han var død.

*

Jeg vil ta med et par ting til:

Engang vi snakket om rettsoppgjøret, sa Skancke: «Hvorledes er det disse mennesker tenker? De må jo være gale».

Og videre sa han: «Telegrambyrået er i deres hender, og derfor sendes det bare ut til avisene de ting som passer dem. Slik blir pressen ensrettet».

«Det er ikke egentlig noen grunn til at man skulde henge slik ved livet».

«Jeg tror at det vil ha større betydning for å få klargjort svindelen med rettsoppgjøret om jeg blir skutt enn om jeg blir benådet».

KONRAD SUNDLO.

tiden. Nå betales det således for den danske utgaven av «Mein Kampf» 35—40 kroner antikvarisk. Det er ikke bare dansker som kjøper disse minner, men i utpreget grad tyske turister. Foruten literatur selges det grammofonplater fra krigens dager med kampsanger o. l. for 30—40 kroner pr. stk. Også ordner og militære pyntedolker selges til gode priser. Jernkorset og Krigsfortjenestekorset kostar 25—30 kroner og de elegante pyntedolker med elfenben og gullsnorer koster likesom SS og SA-dolker fra 100 til 200 kroner.

*

VEL ANBRAGT MUNTERHET.

«Mowinckel-regjerings pålegg skaper munterhet i Stortinget» setter det ærverdige Morgenbladet som tittel på et lite rererat fra stortinget i slutten av forrige år. Det som vakte slik munterhet var et rundskriv utsendt av en Mowinckel-regjering av følgende innhold: «For å oppnå bedre kontroll med og derigjennom en mer effektiv bekjempelse eller regulering av omstreifer- eller løsgjengeruvesenet vil der bli utarbeidet et register, omfattende såvidt mulig alle omstreifere og løsgjengere i landet. Dette register har Den Norske Omstreifermisjon påtatt seg å utarbeide». Det er ikke å undres over at de nåværende fremmelige stortingsrepresentanter finner det fornøylig at en skal holde styr på alt pakket som skaper bråk og uhygge over hele landet vårt, ikke minst i Oslo, hvor de får herje som de vil fordi hverken politi eller kommunale myndigheter vil utsette seg for overfall i Osloavisene hvis de gjør sin plikt og griper inn mot uvesenet.

FOLK OG LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Boks 3214

Abonnementspriser:

Kr. 30,- pr. år, kr. 15,- pr. halvår i Skandinavia. Utlandet forøvrig: kr. 35,- pr. år, kr. 17,50 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 40,- pr. år, kr. 20,- pr. halvår

Løssalg 75 øre

Annonsepris:

32 øre pr. millimeter over en spalte.

Bruk postgironr. 16450.

Utgiver A/L Folk og Land